

Lucian MARINA

INTERVENȚIA ÎN COMUNITĂȚILE RURALE ETNICE VECINE

CULTURAL INTERVENTION IN ETHNICAL COMMUNITIES FROM THE NEIGHBOURING VILLAGES

The research was realised in 2 villages from the district of Alba (July-October 1995) and was financed by Soros Foundation. The main instruments used in this research were the coparticipative observation and the interviews.

The mechanisms of interethnic perception are culturally adjusted by the selection of the contact situations and by the awareness that "the other one" has different social habits. This image of "the other one", as it appears in the interviews, is hatched by myths, local legends and historical prejudices. The invocation of the past and the level of relating time are different for the 2 communities. Thus, the Romanians call upon "the second World War", while the Hungarians appeal to the period of "the supremacy of militiamen and the security system under Ceaușescu's dictatorships"

I. PRECIZAREA ȘI OPERAȚION ALIZAREA CONCEPTELOR

Intervenție. A interveni înseamnă a aduce factori noi într-o situație, loc, a declanșa fenomene intenționat. Vorbind de intervenționism în comunitățile rurale ne gândim la câteva intervenții care au schimbat, la timpul lor, fața satelor sau au încercat să se implice foarte mult în viața rurală. Prima a fost dată, în vechiul Regat, de reformele lui Spiru Haret și curentul semănătorist-poporanist. Prin lideri spirituali, prin învățători, se dorește o modificare a mentalității tradiționale. A venit apoi, pe fundalul efuziunii declanșate de evenimentele din 1918, acțiunile școlii monografice de la București. Ea a vrut să radiografieze societatea țărănească fără o intervenție activă, presupunându-se existența a priori a unei voințe sociale, a unui suflet colectiv în

Transilvania, intervențiile care au avut efecte generale la sat au fost reglementările Mariei Teresa și reformele lui Iosif al II-lea. În anii 1950-1962, urmează o perioadă de intervenție puternică a statului comunist în economia rurală, în universul social, prin infuzia unui spirit colectiv și renunțarea la ceea ce constituia esența economiei agrare: proprietatea individuală asupra pământului. După 1962, intervenția este mai puțin căutată, vizibilă, statul și-a creat propriile mecanisme de operare, ce se vor impune în viața socială a satului și treptat vor afecta mentalul țărănesc. După 1989-1990, ca urmare a haloului emoțional postrevoluționar și a conjuncturii politice, se testează o revenire la normalitatea antecomunistă, statul slăbește controlul și treptat va fi nevoit să-l cedeze oarecum total prin desființarea C.A.P.-urilor. Pentru acest abandon se găsesc câțiva factori explicativi: eliberarea presiunii forței de muncă din urban și canalizarea ei spre rural, cererea de forță de muncă din rural, eliberarea statului de subvenționarea agriculturii, transferarea haosului social dinspre industrie înspre agricultură, destructurarea nemulțumirii sociale și a opoziției politice, elementul electoral și specificității ale echipei de guvernare, presiunea externă etc. Statul se va replea prin acțiuni făcute în scopul de a forța comunitățile rurale să accepte, ca normă implicită a organizării sociale, asociația. Intervenția va crea resentimente față de formele de organizare colectivă. Iau naștere adevărate legende, mituri, se răscolesc vechi răni ale vieții comunitare ce vor determina, în parte, o respingere pînă la limita naționalității a oricăror forme de organizare în comun, nu numai a proprietății, ci și a muncii și a desfacerii produselor.

Comunitate. Fără a face un excurs prin diferitele teorii cu privire la comunitate, menționăm conceptul de "comunitate mică" (Robert Redfield, 1955) prin care se înțelege un grup social uman de dimensiuni reduse (clan, sat) caracterizat prin relații nemijlocite de cunoaștere reciprocă între membrii săi. În cazul de față putem vorbi de comunitate drept un organism bine integrat întemeiat pe datini și pe obiceiuri, fără a reuși să confirmăm existența unei comunități cu trăsături care să o izoleze sau să o despartă de societatea globală. Dimpotrivă interferențele cu exteriorul au modificat anumite identități, care diferă în satul maghiar și în satul românesc.

Identitatea. Așa cum precizează Alex Muchielli, identitatea este un concept global, are sensuri diferite de la autor la autor. Există mai multe tipuri de identitate. Se poate defini: o identitate subiectivă și una obiectivă; o identitate afirmată, prezentată, și una socială; o identitate negativă și una diferențială. Pentru a defini identitatea vom avea nevoie pe lângă referenți obiectivi, materiali, de referenți psihologici și culturali. De asemenea de referenți psihosociali. În scopul penetrării comprehensiunii unei

identități va trebui să înțelegem nucleul său, altfel zis, sursa coerenței sale interne și a tensiunii teleologice care subzistă în orice actor social. Identitatea nu poate fi definită fără a face apel la sentimentul de identitate care este constituit din mai multe sentimente: al ființei materiale, de apartenență, de continuitate temporală, de diferență, de valoare, de autonomie, de încredere, de existență.

Contact cultural. Cultura, spune R. Benedict, este asemenea unei limbi. Ca și o limbă cultura se învață și poartă în ea o concepție a lumii. Codurile culturale, precum cuvintele, sînt categorii prin care ordonăm, decupăm universul. După unii autori, cultura este un ansamblu structural de răspunsuri la problemele umane. Antropologii definesc cultura drept credințele, normele, valorile și reprezentările comune, dar de asemenea obiceiurile, ansamblurile de obiecte cotidiene și de expresii artistice; cultura interiorizată fiind sistemul achiziționat de principii culturale, reprezentări colective, modele și coduri de referință. În fapt cele două definiții sînt rezultatul aceluiași mod de a privi cultura, de sistem exterior individului care prin socializare și enculturație va influența mentalul și conduita sa.

Fenomenele culturale sînt amestecate cu evenimentele într-un joc complex de constanță și evoluție. Ele se remaniază, dispar în aparență, se transformă. Cultura nu trebuie tratată ca o simplă dimensiune printre altele sau chiar ca un simplu rezultat în întregime determinat prin dimensiuni mai puțin recunoscute aici: demografice, economice, tehnologice, etc. Așa cum remarcă mai mulți autori, culturalul este mai mult de ordinul sincretismului și intuiției. Un cadru explicativ pentru fenomenele culturale este ilustrat de modelul ecocultural. Ne-ar lua prea mult spațiu să explicăm elementele cadrului lui teoretic, dar se poate reține ideea generală conform căreia comportamentul individual este determinat cel puțin parțial prin cultură care este ca însăși un răspuns adaptativ al grupei la condițiile ecologice, socio-economice și istorice. Transmisia culturală se realizează prin socializare (toate acele încercări conștiente și voluntare de a influența un individ pentru a-l face să se conformeze normelor sociale) și enculturație (toate influențele inconștiente). Enculturația este adaptativă permițînd o viață armonioasă în sînul unui grup, dar este în același timp și o sursă a etnocentrismului ce ne caracterizează pe toți (Berry, 1984).

Contactul cultural este o noțiune care scapă adesea definiției, deși este folosită lot mai des în studiile de psihologie interculturală sau antropologic socială. Contactul este luarea la cunoștință de ceva. În cazul relațiilor interculturale, prin contact înțelegem luarea la cunoștință de o altă identitate. Dar care sînt clapele și gradul în care se poate vedea profunzimea acestor luări la cunoștință? Datorită apartenenței noastre la

o cultură și a faptului că ea a devenit în mare parte inconștientă, contactele interculturale se fac în baza unor automatisme și a unor prescripții normative. Definim contactul cultural ca un proces istoric propriu impactului dintre două culturi din care rezultă influențe, contaminări și decalcuri culturale. El poate fi redus, atunci când nu se produc schimbări culturale, deci doar un comerț cultural, sau poate fi profund atunci când se produc schimbări structurale, și aceasta este aculturația. În cazul celor două sate, român și maghiar, nu putem vorbi de aculturație.

Etnicitate și vecinătate. Esențial pentru existența grupului etnic rămâne sentimentul identității și autopercepția indivizilor cei aparțin ca fiind diferiți de alți membri ai societății. Comunitatea etnică globală este o grupare mare fondată pe sentimentul originii comune, pe comuniunea de limbă, de viață naturală, de creație în domeniul civilizației și culturii, pe primatul tradiției, al autenticității și specificității și nu în ultimul rând pe mituri istorice și politice. În general comunitatea este privită ca o combinație de autarhie economică și de autarhie culturală. Ea își poate prezerva identitatea fie prin separatism, fie prin pluralism cultural (perspectiva multiculturalistă). Revenind la identitate, trebuie să spunem că o trăsătură distinctivă pentru identitatea comunitară și cea etnică poate fi chiar această atitudine față de preservare.

Pentru cele două sate în discuție, relația de vecinătate este dublată de o relație de dependență administrativă, care a dat naștere unei situații de *disparitate distribuțională relativă* în defavoarea românilor cu consecința probabilă a inducerii unor compensații pentru comunitatea maghiară.

Analizând intensitatea relației de vecinătate, prin observație directă, s-a constatat că ea diferă sub raportul relațiilor interfamiliale și a profunzimii contactelor economice, culturale, sociale comparativ cu relațiile pe care le întrețin cu sate vecine de aceeași etnie. *Anonimitatea* este dominantă acestor legături. În discuțiile purtate cu țărani români, aceștia recunoșteau că există o regulă nescrisă ce le interzice ca în discuțiile pe care le au cu consăteni de-ai lor să menționeze faptul că au prieteni maghiari cu care întrețin relații strânse; alți subiecți intervievați relevau faptul că normele de conservare etnică îți impun de a nu prelungi contactele economice în contacte familiale sau vizite reciproce.

II. REZULTATE ALE CERCETĂRII

Comunitate, etnicitate, vecinătate, intervenție, acestea sînt în linii mari

cadrele proiectului. Cercetarea efectuată poate fi caracterizată ca de tip etnologic, iar concluziile sale oferă unele posibilități de pătrundere în intimitatea mecanismelor de percepție și comunicare interculturală.

Cîmpul de cercetare a fost delimitat de două sate vecine: unul maghiar și altul român, aflate în zona mixtă din jurul orașului Aiud, nemaicercetată pînă acum cu asemenea metode (sondaj, interviuri, observație coparticipantă, cross-cultural comparison).

Metodologia utilizată:

(a) S-au efectuat 2 sondaje la intervale de 4 luni: (i) unul exploratoriu cu eșantionare cvasiprobabilistă (ii) prin cel de-al doilea, realizat la nivelul tuturor capilor de familie din cele două localități, s-au cules informații despre gospodărie și s-au verificat unele ipoteze apărute pe parcursul investigației.

(b) Interviurile au fost de trei tipuri: individuale semidirective, individuale nondirective și de grup.

(c) Observația coparticipantă a fost favorizată de rezidenta anchetatorului și a unor rude ale sale, în vecinătatea sau în interiorul universului analizat. Oscilația emic-etic a fost luată în considerare, cu precădere în cazul comunității maghiare, unde, deși am încercat să nu facem redefiniri ale interpretărilor propuse nouă, nu avem pretenția situării clare pe una sau alta din cele două perspective.

În ceea ce privește *cross-cultural comparison*, UNESCO (1984) a stabilit o distincție între două orientări generale, fie comparație între două culturi (studiu comparativ al fenomenelor culturale), fie un studiu pe procesele de interacțiune între indivizi sau grupuri relevând diferențe înrădăcinate cultural. În practică, distincția a fost mai puțin operantă, ea fiind utilizată doar la organizarea universului de investigat, și nu la restrîngerea lui. Studiul de față verifică unele ipoteze, asertate prin cercetări la nivel național, cu privire la organizarea percepției interetnice, dar prin caracterul lui intensiv deschide și alte posibile căi de interpretare a comportamentelor etnice din mediul rural.

II.a. Identitate și percepție.

S-a confirmat ipoteza potrivit căreia nu există numai o identitate etnică globală ci și una comunitară care nu rezultă direct din primul tip, aserțiune susținută și de modelul ecocultural. Acestora li se adaugă identitatea individuală ce este definită, în speță, de rolul social jucat și de poziția familiei în sal. Numărul de trăsături pentru identitatea etnică este mic (subiecții intervievați spuneau că nu le pot exprima pe toate,

dar ele există, afirmau ei, a nu le vedea era o anormalitate culturală și "mintală", cu consecințe alienante pentru cel în cauză). Două observații se impun: românii făceau referință mai mult la înnăscut, biologic, iar maghiarii la trăsături exterioare prezentate sub forma unor așteptări acționale - toate ascunse sub "masca" unor reprezentări pozitive a obiceiurilor, sărbătorilor, calităților (reprezentările reies din răspunsurile la primul chestionar). Tendința se menținea și în raportarea la celălalt și în autoraportarea etnică.

Trebuie făcute câteva precizări. Din discuțiile de grup și individuale au reieșit diferențe față de chestionar. Astfel și unii, și alții, atunci când au răspuns la întrebări din chestionar, proiectau imaginea comunitară a maghiarilor și românilor asupra imaginii globale. În urma discuțiilor pe metateme (legea învățământului, organizarea muncii) și prin procedee simbolice (fotografii, însemne, culori) s-a ajuns la unele *nuanțe semantice*.

RAPORTAREA	RĂSPUNSURI CHESTIONAR	INTERPRETĂRI POSIBILE
român -> român	- harnic, ospitalier	- adaptabili la situațiile potrivnice
maghiar -> român	- harnic, ospitalier - păstrează obiceiurile	- supunere, obediență - conformism
român -> maghiar	- disciplinat, sever	- asprime sufletească
maghiar -> maghiar	- disciplinat, sever	- au conștiință

Interpretările sînt pentru cazul general (afirmau ei) "cei de aici, cu foarte mici excepții, sînt altfel". Cîțiva dintre subiecții români intervievați "justificau", de exemplu, "asprimea sufletească a maghiarilor" prin povestiri din timpul războiului (deși un subiect avea doar 5 ani în vremea aceea) despre o soră medicală maghiară care neglija soldații români răniți cazați în localul școlii. După investigații am ajuns la concluzia că trupele românești nu au staționat decît puține ore în sat. Povestirea circula, însă, ca un fel de realitate pe care nu îți este permis să o negi. În fapt, se pare că personajul negativ maghiar "s-a substituit" unei evreice dintr-o altă narațiune despre primul război

mondial.

OBSERVAȚIE: Orice noțiune poate prin conversiuni adesea inconștiente, la nivel individual și colectiv, să-și schimbe sensul (pozitiv sau negativ cu privire la ceva). Direcția în care circulă este dată de o convenție între cei care folosesc aceeași limbă. Nu este aici vorba atât de dezirabil social, cât de diferența de semnificație (uneori formînd cupluri opozabile) pentru aceiași aparenti semnificați în două limbi distincte. Specificitatea calităților atribuite transpare din grila de adjective a primului chestionar aplicat în cele două sate (model IMAS). Există o surprinzătoare - ținînd cont de datele publicate din sondajele de după 1989 - *convergență a imaginilor* (coincidența atribuirilor și a autoatribuirilor). În grila respectiva de adjective doar 3% dintre maghiari și 5% dintre români trec, cînd se referă unii la alții, în partea atributelor negative. Așa cum s-a văzut mai sus, faptul s-ar datora în parte unor suprapuneri de imagini și semnificați. Cu toate aceste amendamente și cu rezervele impuse de reprezentativitatea eșantionului (s-a mizat pe o repartitie puternic deformată a unor variabile dihotomice, constatare a unor preanchete, premisă ce a permis validarea demersului, chiar din această fază a investigației) pe care s-a aplicat primul chestionar - - lunile iulie-august - (45 de subiecți maghiari și 45 de subiecți români) și de faptul că nu s-a realizat o mixtare a echipei de cercetare (a fost un operator maghiar în salul maghiar și unul român în satul român), sînt clemente ale cercetării (atitudinea față de muncă, școală, conviețuirea româno-maghiară, concepția generală asupra vieții, practicile cotidiene, integrarea stereotipurilor modernității) care susțin teza unor *arii culturale distincte*(5), *nu numai la nivel regional, cît și subregional*, atât pentru români, cît și pentru maghiari. Astfel de culturi regionale sînt înțelese ca o sumă de moduri de raportare la problemele concrete, imediate, comune unor zone sau comunități legate administrativ, sanitar, productiv, comunicațional. Vorbind despre arii culturale regionale, nu vrem să cădem în ceea ce Csaba Gombár ne avertizează a fi "etnicizare a statului". Aceasta provoacă, după același autor, "naționalism etnic". Folosește la trezirea conștiinței etnice nu doar în sînul minorităților, ci și în interiorul majorității etnice. Duce la întărirea statului, multiplicînd numărul grupurilor centrifuge". Rămîne ca prin cercetări viitoare extinse să se aprofundeze o asemenea chestiune. *Regiunea Aiud-Alba* ar putea fi o astfel de arie culturală. Ea este alcătuită dintr-o alternanță de localități românești, maghiare și compozite, plasate într-un județ cu populație covîrșitor românească. Cele două sate vecine (care formează obiectul studiului de caz) Lopadea-Nouă (L) și Ciuguzel (C) zonă de șes și deal, jud. Alba, sînt atestate documentar în jurul anului 1204, ca villae. Sînt situate la aproximativ 12 km

de orașul Aiud. Se pot identifica două genuri de contacte pe care orașul le mediază: acelea dintre foști membri ai celor două comunități stabiliți în oraș și cele ale acelor indivizi care învață sau lucrează aici.

Dar cum influențează CULTURA dezvoltarea PERCEPȚIEI INTERETNICE? Răspunsul ni-l dă psihologia interculturală: prin "*selectarea contextelor*". Interviuurile și observația coparticipantă m-au condus la o echivalență enunțială relativă: "selectarea situațiilor de contact + conștiința faptului că practicile sociale sînt diferite <-> sînt datorate culturii". Se va vedea mai jos cum poate fi dezvoltată propoziția.

Au fost identificate, în principalele manifestări ale vieții sătetești, cîteva *genuri de contact intercomunitar*:

(a) - în locuri destinate loisir-ului. Tinerii își au teritoriul lor: discoteca sătetească ce stă sub semnul amestecului de stiluri. Adulții se manifestă comunitar în cîrciumi. Dincolo de pitorescul unor astfel de reuniuni apare sentimentul de colectivitate pe care îl dau sătetenilor, deosebindu-le radical sub acest unghi de barurile urbane. Prin ele se întărește conștiința lui "noi-ei, străinii", iar practicile sociale aferente sînt marcate de afectivitate.

(b) - prin comerț, practicare de servicii. Poziția de dependență consumaționistă a românilor este relativă, ei dispunînd de alternative, și totuși alegerile raționale primează în dauna celor după criterii etnice.

(c) - în competiție. În lupta pentru controlul resurselor se poate constata o disparitate distribuțională, centrul comunal fiind L. iar primarul este maghiar (despre care se spune în C. că ar fi avut 40% votanți români). Stările de concurență deschisă (de exemplu meciuri de fotbal) s-au rărit considerabil după 1989. Cu probabilitate mare în asemenea situații intervine un control rațional. Încercările unor grupuri din satul C., în decursul anului 1995, de a le conecta cu elemente afectogene ("trebuie să facem o comună separată, de ce să ne conducă maghiarii") nu au reușit.

(d) - activități desfășurate în comun (asociații productive, întreprinderi) - nu există. O posibilă explicație ar fi teama de conflictul identitar și de negocierea practicilor

S-au folosit, pentru analiza legăturilor dintre cele două comunități, 2 *constructe: resentimentarul și contactorul*.

Resentimentarii sînt acei agenți sociali care datorită unor experiențe particulare sau erori de percepție au renunțat la lipul de contact în care erau angrenați. Motivelor raționale ci vor tinde să le proiecteze pusee afective.

Contactații, cei care sînt activi în contacte și nu au nici un interes să se retragă, se prezintă adesea ca adevărate roluri sociale. Ei pot fi: formali (preotul, secretarul de partid, instituții etc.) sau informali (vecinii, rudele etc.).

Resentimentarii sînt: frustrați (nu au obținut atingerea unor nevoi pe care ei cred că sînt îndreptățiți să și le satisfacă), complexați (puși adesea în situații de inferioritate) distribuționali (rolurile deținute nu îi avantajează așa cum anumite semnale din exterior le sugerează că ar trebui). Toți aceștia sînt situați la două nivele: individual și colectiv. Dar cînd putem vorbi de resentimentari la nivel colectiv? E o pondere numerică (deci direcție agregativă) sau un fenomen aparte? Pentru a da explicații și unele prognoze, înclinăm spre un postulat pragmatic: "probabilitatea apariției unui conflict extralocal este mai mare atunci cînd în pozițiile de forță ale comunității ajung resentimentarii". *Analiza universului cotidian* ne-a oferit unele răspunsuri la întrebările puse.

Autobuz. Aici situațiile sînt de așa natură încît oferă puține prilejuri de apariție și manifestare resentimentarilor. Paradoxurile civilizației industriale împletite cu trăsăturile politicilor comuniste (centralizare, uniformizare) l-au introdus ca și principal canal de comunicare. Reprezentînd un teren de negociere simbolică, "mijlocul de transport în comun" s-a transformat el însuși într-un simbol al obligativității contactului.

Întreprinderea. Fiind situată în oraș și fiind un adevărat *malaxor uman*, ea favorizează, pentru cele două comunități, pe contactorii informali (tehnicieni sau muncitori care nu dețin poziții rivale, ci poziții care impun cooperarea sau indiferentismul).

Discotecă, circiumi. Doar în ultimii ani exista un grup foarte mic de tineri itineranți (2-3) însă după 1989 e pe cale de dispariție.

Școala. Nu e o diferență remarcabilă în atitudinea sătenilor maghiari și români față de școală. Totuși din școala din C. nu există decît un număr mic de elevi (5-6 pe an, la clase de 16-15 14-11-14) care trec de pragul celor 8 clase. În L. media pe ultimii 5 ani e de 15,2 (la 25 în clasa a VIII-a).

Biserica. Preotul ortodox (C) nu reușește să impună sătenilor deciziile sale. El nu are acea recunoaștere de conducător din partea comunității și percepe în mare măsură această nerecunoaștere. De aceea o amenințare cît de mică la adresa funcției sale (de ex. catolicii 5-6 care încearcă reînvierea bisericii lor) naște reacții agresive și conflictul este dus imediat din plan simbolic în plan material.

Preotul reformat (L) nu deține nici el rolul de lider al comunității, dar are

totuși o poziție stabilă în cadrul ei. Poziția dominantă este împărțită între primar și șefii asociațiilor agricole (2).

Casa. Accesul în casă este diferit la români și la maghiari. În schimb există și la unii și la alții o cameră de oaspeți, în parte nefuncțională, 2 intrări în gospodărie, 2 intrări în locuință (una în camera de sus și alta în bucătăria de iarnă), o bucătărie de vară și WC-ul separat de locuință. Pivnița este, de regulă, la români, sub casă; la maghiari e răspîndită și pivnița în afara casei.

Cîrciumile. Numărul mult mai mare de cîrciumi ale românilor poate primi o explicație prin aceea că la ei cîrciuma este tradițional un loc de întîlnire, de discuții de grup, căminele culturale construite în perioada comunistă nereușind să preia acest rol.

Dotarea agricolă. Este asemănătoare. Eficiența este mai mare în cazul maghiarilor care întotdeauna vin cu combine la seceriș în satul românesc (după 1993 acest lucru a devenit o certitudine și a luat proporții).

Organizarea agricolă. Asociațiile agricole s-au desființat în cursul anului 1994 în satul C. În L cele 2 asociații (cu 567 și respectiv cu 63 de membri - avînd criterii diferite de funcționare) se pare că s-au adecvat destul de bine realității locale.

II.b. Comunicare și empatie.

La întrebarea "Dacă despre primul sondaj ați mai discutat cu cineva?" s-a răspuns:

ETNIA	DES	RAR	NICIODATĂ
maghiari	21%	40%	39%
romani	10%	43%	47%

Maghiarii se consideră în mai mare măsură neînțeleși de români decît românii de maghiari (a se vedea și Kivu, 1994) de aceea și comunicarea e mai mare în cazul unei intervenții în universul empatiei. Acest fapt s-a manifestat încă de la aplicarea primului chestionar (la o întrebare deschisă-părerii generale-apărea destul de frecvent: "sînt curios ce vor răspunde cei din C"). Se dorea astfel nașterea unui *joc de cunoaștere reciprocă*.

III. CONCLUZII

(a) Ca urmare a contactelor stabilizate rezultă: o percepție intercomunitară+o reticentă a schimbării în tipul de contacte verificate. *Percepția globală nu este influențată de vecinătate.*

(b) Se creează tot felul de *echilibre ad-hoc, flexibile*, care permit comunităților să se adapteze rapid intervențiilor din afară, fără a-și schimba esențial stilul de viață și permanentizându-și identitățile comunitare. Diferențele apar între cele două sate în ceea ce privește identitățile individuale (familiale) și identitățile etnice. Pentru români nivelul de jos al identității a fost afectat, producându-se (cu rezervă pentru termeni) o oscilație apreciabilă a elitei, maghiarii nesuferind acest fenomen. În schimb, pentru nivelul de sus al identității modificările apar mai pronunțate la maghiari: organizare spațială asemănătoare cu a românilor, preluarea neoficială a unor sărbători: (sf. Ilie), orientare mai marc spre căsătoriile mixte, nevoie de comunicare mai pronunțată, expresii românești în uzul curent al limbii, integrare în sistemul administrativ, educațional, sanitar, agricol. Pentru români, palierul respectiv al identității este mai puțin atins de trecerea timpului și de schimbările de sistem social din 1944 și 1989. Dacă se coboară însă mai jos în istoric, găsim în limba locală unele cuvinte, pătrunse din maghiară (medență=bazin cu apă, conie=bucătărie de vară, ciopor=grup). Se folosesc, bineînțeles, și cuvintele intrate în limba română din Ardeal. Surprinzător este faptul că fondul specific de infuzie lingvistică s-a format în jurul anilor 1870-1900 când nu a fost desfășurată o politică specială a guvernului maghiar pentru această regiune. Ceea ce dovedește că preluarea cuvintelor respective s-a făcut pe căi informate și nu formale. Constatările pot duce la *două tipuri de concluzii*: unele ideologice de natură a sugera că cele două moduri de a privi lucrurile prin limbă nu sînt incompatibile și altele științific-sceptice care ne spun că achiziționarea unor semnificații din altă limbă nu duce cu necesitate și la însușirea acelorași structuri de sens. Deci, *analiza mecanismelor de percepție și comunicare interculturală* se poate face doar pe baza evaluării atente a semnificațiilor implicate și nu a semnificațiilor folosiți în extra-comunitate, iar orice intervenții, fie și mai puțin științifice, în medii similare celui studiat de noi, ar trebui să ia în calcul considerentele de acest gen.

BIBLIOGRAFIE

- 1) *Identite, culture el changement social*, actes du troisieme colloque de l'ARIC, Paris, ed. L'Harmatlan, 1992;
- 2) *Reprezentări sociale*, București, ed. științifică și tehnică, 1995;
- 3) John W. Berry, Ype H. Poortinga, Marshall H. Segall, Pierre R. Dasen; *Cross-cultural psychology*, Cambridge University Press ,1992;
- 4) Raymond Boudon, *L'ideologie*, Paris, ed. Fayard 1986;
- 5) Umberto Eco, *Tratat de semiotică generală*, București, ed. Didactică și Pedagogică, 1982;
- 6) Csaba Gombár, *O concepție etnicistă despre societate*, în Dilema, nr. 124/1995, București;
- 7) Mircea Kivu, *O abordare empirică a relației dintre români și maghiari*, Revista de cercetări sociale, nr.4/1994, București;
- 8) Alex Mucchielli. *L'identite*, PUF, Paris, 1986;
- 9) Hutnik Nimmi. *Ethnic Minority Identity. A Social Psychological Perspective*, Oxford University Press, 1991;
- 10) Jean Servier, *Methode de l'ethnologie*, PUF, Paris, 1986;
- 11) Uriel Weinreich, din *Languages in Contact*, în *Sociolingvistică*, București, ed. Didactică și Pedagogică, 1975;